

peilaten

Bellaterra, terra incognita

Tiedotustutkijoiden huomio tulee vuonna 1988 kiinnittymään Barcelonaan, jossa IAMCR tuolloin järjestää konferenssinsa. Mm. meille suomalaisille Barcelona ja maa jossa se sijaitsee ovat - joitakuita poikkeuksia lukuun ottamatta - kieli- ja kulttuurimuurin takaista Terra Incognitaa, ehkä 'tuttuja' turismista mutta eivät muuten.

Myös oma Barcelonan matkani oli yksityinen, mutta yhdistin siihen käynnin paikallisella tiedotusopin laitoksella, toisella kaupungin kahdesta yliopistosta nimeltä *Universitat Autònoma de Barcelona* (U.A.B.). Sanonta "kaupungin" tarkoittaa sitä, että tuohon ns. vapaaseen yliopistoon Bellaterraan kestää itse Barcelonasta matkustaa junavaihtoineen lähes tunti. (Kuulemma IAMCR:n konferenssi asumisineen kaikkineen sijoitetaan kuitenkin kantakaupunkiin).

Apropos maa jossa Barcelona sijaitsee. Jokaisen kaupungissa vierailevan on opittava, että hän on nyt Kataloniasa, vanhassa historiallisessa maakunnassa, jolla on oma kielensä ja kulttuurinsa. Barcelonassa opiskelevan tyttäreni mukaan espanjan ja katalonian kielten ero on samaa luokkaa kuin esim. suomen ja eestin. Kaikki tämän jutun autenttiset nimet ovat kataloniaa, ellei toisin maini-

ta.

Bellaterrassa minut otti vastaan Enric Saperas i Lapiedra, vakanssiltaan vice-degà d'investigaci6. Olin etukäteen suunnitellut ohjaavani keskustelun niihin muutoksiin, joita Francon jälkeisen ajan on täytynyt tuoda koko Espanjan tiedotustutkimukseen ja toimittajakoulutukseen, mutta Saperas teki sen itse. Hän mainitsi jo ennen minua kenraalidiktatorin nimen, jolla täytyy olla hänen tajunnassaan melkoinen lataus; olihan Francon aikana kaikki katalonian kielen julkinen käyttö kielletty.

-Ennen kuin Franco vuonna 1975 kuoli, tiedotusopista ja -tutkimuksesta Espanjassa ei paljon voinut puhua, Saperas kertoi. -Toimittajakoulutusta ei yliopistoissa annettu. Sen sijaan vuonna 1965 perustettiin yksityinen journalistikoulu, hengeltään toki konservatiivinen, mutta omalla tavallaan arvostettu.

-Maassa vallitsi myös tieteellinen sensuuri?

-Niin juuri, esim. kirjojen tuontia valvottiin tiukasti. Mutta tiedämmehän ihmisen kekseliäisyyden: 'vaarallisiin' kirjoihin saatettiin ennen niiden tuomista rajan yli esim. vaihtaa jostakin toisesta opuksesta kannet.

Ohimennen keskustelimme itse joukkotiedotusjärjestelmästä Francon aikana. Ankaratkaan rangaistukset - minimi 10 vuotta vankeutta - eivät estäneet esim. anarkisteja ja kommunisteja julkaisemasta omia illegaaleja lehtiään, joita painettiin klassiseen tapaan vaikkapa omakotitalojen kellareissa.

-Francon kuoleman aiheuttama muutos oli nopea ja drastinen, Saperas jatkoi. -Uusia lehtiä nousi kuin sieninä saateella heti kun järjestelmä sen salli. Sen jälkeen tulivat vuoroon paikallisradioasemat. Esim. yksin seitsemän miljoonan asukkaan Kataloniassa niitä on nyt 82 - eikä mikään laki niitä vieläkään tunne.

Näissä oloissa myös toimittajakoulutuksen ja tiedotustutkimuksen tarpeesta tuli huutava. Laitos jolla vierailin perustettiin heti Francon kuolinvuotena.

-Ilman omia perinteitä?

-Ei sentään täysin, Saperas oikaisi minua. -Turismi ja suhteet Yhdysvaltoihin olivat 1950-luvulta alkaen tuoda kontakteja ja liberalisoida ilmapiiriä, ja meillä oli muutenkin suhteemme Pariisiin,

Bolognan ja Milanon yliopistoihin. Opiskelua ulkomailla ei ollut kielletty, ei myöskään ulkomaisten luennoitsijoiden - paitsi kaikkein vaarallisimpien - kutsu- mista Espanjaan. Esim. Umberto Eco pääsi esittelemään ajatuksiaan.

Toisin sanoen pinnanalaista tiedotus- opin ja -tutkimuksen harrastusta maassa oli jo ennen patojen avautumista.

Alan yhtenä alullepanijana ja suurena kehittäjänä Saperas mainitsi työtoverinsa Bellaterrasta, professori Miques de Moragas Span, joka viime aikoina on erityisesti paneutunut tietokoneproblema- tiikkaan ja ylimalkaan informaatioyhteis- kunnan ilmiöihin.

-Laitoksellemme, sanatarkasti kään- nettyinä tiedekuntaamme, (**Facultat de Ciències de la Informació**) hakee vuosit- tain noin 3.000 opiskelijaa, joista otam- me 770. Koska opinnot kestävät viisi vuotta, meillä on yhtäaikaa sisällä 3.000-4.000 henkeä, Saperas totesi.

Kun pidin määrää suurena, isäntäni sanoi, että se ei ole mitään verrattuna Madridin yliopistoon: sisällä on yhtäaikaa 9.500 alan opiskelijaa, opettajia on satoja - ja koko tilanne "kaoottinen". Maan kolmas tiedotusopin laitos on baskimaalla Bilbaossa, ja lisäksi Navarrassa toimii yksityinen journalistikoulu, katolinen, väitteiden mukaan Vatikaanin suoraan kontrolloima.

Havaitsimme U.A.B.:n ja Tampereen laitosten välillä yhtäläisyyksiä: kummat- kin antavat koulutusta nimenomaan toi- mittajan ammattiin ja yhdistävät siihen alan tutkimuksen. Eri elementtien paremmaksi yhteisnimitykseksi Bellater- rassa on parhaillaan menossa - tutkin- nonuudistus.

Kolme ensimmäistä vuotta kaikki opiskelijat käyvät läpi suunnilleen saman ohjelman, ja kahtena viimeisenä vuonna tapahtuu erikoistuminen. Löysin opetus- ohjelmasta kurssien nimiä, jotka eivät välttämättä paljon poikkea tamperelaisis- ta. Poikkeuksiakin on, esim. U.A.B:n neljännen vuoden **Semiotica de la Comunicació de Masses**. Pääaineeseen yhdistyvät yhteiskunnalliset ja humanisti- set aineet, viimeksi mainitut enemmän painotettuina kuin Tampereella.

Äidinkieli, valinnan mukaan katalonia tai espanja, on tärkeä. Vieraista kielistä on ranska perinteisesti ollut ykkössijalla, mutta englantia on alkanut ottaa tuon paikan. Myös saksua on kiinnostusta, venäjään ei.

-Neuvostoliitto on kaukana, Saperas muistutti.

Mutta mikä kiintoisaa, isäntäni tote- si, että tutkinnon suorittavista ehkä 30-40 prosenttia hallitsee hyvin jonkin vieraan kielen. Laitos ei sitä vaadi; koko tutkinnon voi suorittaa lukemalla alun perin kataloniaksi tai espanjaksi kirjoitettuja kirjoja ja käännöksiä. Juuri käännöstoiminta on valtava: Saperas arveli, vaikka ei ehdottoman varmasti, että Barcelona on kirjojen painatuksen alalla maailman kolmanneksi suurin kau- punki New Yorkin ja Münchenin jälkeen. Ilman Latalalaisen Amerikan markkinoita tämä ei olisi mahdollista.

Saperas ojensi minulle oman espanjan- kielisen kirjansa **La sociología de la Comunicación de masas en los Estados Unidos**. Hän kertoi kirjoittavansa saman- laista yleisesitystä eurooppalaisesta tiedotustutkimuksesta.

-Minua kiinnostaa erityisesti Frank- furtin koulukunta, hän sanoi.

Vilkaisimme myös laitoksen aikakaus- lehtivalikoimaa, jossa mm. semiotiikan suuri osuus pisti heti silmään.

Laitos julkaisee omaa lehteään **Ariáli- si, Quaderns de comunicació i cultura** kolmena paksuna niteenä vuosittain, ja sen artikkelit ovat joko katalonian- tai espanjakielisiä. Maassa on äskettäin alkanut ilmestyä toinenkin tiedotusopilli- nen joulunlehti, joka keskittyy lähinnä informaation teknologiaan.

Noin 70 prosenttia opiskeli-joista valmistuu, minulle kerrottiin lopuksi. Useimmilla ei ole muuta vaihtoehtoa, koska työtä on vaikea saada. Katalonian oma tiedotusvälineistö ei enää laajene, kuten Saperas sanoi, ja valtakunnallisiin pääasiassa Madridissa toimiviin välineisiin on hankala tunkeutua. Junassa paluumat- kalla Barcelonaan tyttäreni kertoi kuul- leensa myös katkeria sanoja tiedotusopis- ta, oppiaineesta joka valmistaa työttö- miä.

Pertti Hemánus